

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Навчально-науковий медичний інститут
Кафедра психології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СІМЕЙНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХОТЕРАПІЯ

Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність 053 «Психологія»

Розробник програми

Гарант освітньої програми

Завідувач кафедри психології

В.о. директора ІНМІ

Начальник ІМВ

О.В. Дрозд

Н.І. Миропольцева

І.П. Лисенкова

Н.О. Терентьева

С.І. Шкірчак

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Сімейна психологія та психотерапія	
Галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»	
Спеціальність	053 «Психологія»	
Спеціалізація (якщо є)		
Освітня програма	Психологія	
Рівень вищої освіти	Другий (Магістерський)	
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	5	
Навчальний рік	2023-2024	
Номери семестрів:	Денна форма	Заочна форма
	9-й	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	4,5 кредитів / 135 годин	
Структура курсу: – лекції – групові заняття – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	30 год	
	30 год	
	75 год	
Відсоток аудиторного навантаження	44 %	
Мова викладання	українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)		-
Форма підсумкового контролю	Іспит (9-й семестр)	

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Сімейна психологія та психотерапія» є формування психологічних компетентностей, спрямованих на аналіз психології сім'ї та практичної готовності особистості до здійснення сімейного консультування.

Основними **завданнями** вивчення навчальної дисципліни «Сімейна психологія та психотерапія» є:

- сформуванню уявлення про базові категорії психології сім'ї;
- розширити уявлення про закономірності, психологічні аспекти та механізми функціонування сім'ї;
- поглибити знання про особливості профілактики сімейних конфліктів та способи їх уникнення;
- розвинути здатність до самостійного вибору та застосовувати валідного і надійного психодіагностичного інструментарію (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги;
- сприяти набуттю здатності аналізувати психологічні загрози у сімейних стосунках і здійснювати консультування;
- розвинути здатність до безперервного професійного та особистісного розвитку та використання психологічних знань при здійсненні сімейного консультування.

Вивчення курсу «Сімейна психологія та психотерапія» передбачає засвоєння наступних **знань**:

- історичні витоки сімейної психотерапії;
- ключові поняття, теорії та закономірності, що складають категоріальний апарат психологічних аспектів психології сім'ї;
- принципи використання психологічних знань для вирішення проблем у кризових ситуаціях, які виникають у сім'ї;
- ефективні методи допомоги особам, які переживають сімейну кризу;

На основі цих знань мають бути сформовані наступні **уміння**:

- визначати мету психотерапевтичної взаємодії;
- самостійно обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги;
- аналізувати психологічні загрози у сімейних кризових ситуаціях;
- володіти методами психічної саморегуляції особистості;
- використовувати психологічні знання при реалізації професійних функцій.

ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНЦІЇ

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідно та свідомо.

ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети.

ЗК10. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 11. Здатність слідувати гуманістичним та демократичним цінностям.

ЗК 12. Здатність до особистісного розвитку, розкриття особистісного потенціалу, самовдосконалення

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгові, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК9. Здатність дотримуватись у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватись загальнолюдськими цінностями.

СК 12. Здатність до ретроспективної, ситуативної та проспективної рефлексії професійних компетенцій і здібностей, які дозволяють досягати успіху у діяльності сімейного психолога.

СК 13. Здатність добирати доречну стратегію психопрактичної діяльності на підставі аналізу власних базових компетенцій і клієнтського запиту.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ (ПР)

ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), проводити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПР8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про завершення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПР12 Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

ПР13 Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПР 14. Володіти прийомами підвищення психологічної культури клієнтів, рівня їхнього психологічного благополуччя.

ПР 15. Розуміти важливість збереження здоров'я (власного й навколишніх) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

3. Програма навчальної дисципліни Денна форма:

№ з/п	Теми	Лекції	Групові заняття	СРС, в т.ч. індивідуальна
МОДУЛЬ I РОЗВИТОК ІНСТИТУТІВ ШЛЮБУ І СІМ'Ї У КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА.				
Блок 1. Сім'я як соціально-психологічний феномен				
1.	Соціально-психологічні характеристики сім'ї	2	2	6
2.	Емоційний компонент взаємодії подружжя. Формування подружньої пари	2	2	6
3.	Характеристика психологічної сутності шлюбу	2	2	6
Усього – 30 год. Кредитів ECTS – 1.		6	6	18
Блок 2. Динамічні процеси в сім'ї				
4.	Динаміка подружніх відносин. Психологія подружньої сумісності	2	2	6
5.	Психологія подружніх конфліктів. Мотивація сімейних конфліктів, особливо небезпечних для сімейної цілісності	2	2	6
6.	Нормативні та ненормативні сімейні кризи	2	2	6
Усього – 30 год. Кредитів ECTS – 1.		6	6	18
Блок 3. Сім'я і її вплив на формування особистості дитини.				
7.	Вплив сім'ї на формування особистості дитини. Типи виховання	2	2	4
8.	Материнство й батьківство.	2	2	4
9.	Психологічна діагностика сім'ї	2	2	6
10.	Контрольна робота за модулем 1.			4
Усього – 30 год. Кредитів ECTS – 1.		6	6	18
МОДУЛЬ II. СІМЕЙНА ПСИХОТЕРАПІЯ ЯК ГАЛУЗЬ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ				
Блок 4. Процеси розпаду і дестабілізації сімейних відносин та шляхи допомоги				
11.	Історія розвитку та основні напрями сімейної психотерапії	2	2	4
12.	Етапи сімейного психотерапії та їхні особливості	2	2	4
13.	Методологічний інструментарій сімейного психотерапевта	2	2	4
14.	Техніки сімейної психотерапії	2	2	4
15.	Методи сімейної діагностики в психотерапевтичному процесі	2	2	2
16.	Професійні вимоги до сімейного психотерапевта	2	2	2
	Контрольна робота за модулем 2.	-		1
Усього – 45 год. Кредитів ECTS – 1,5.		12	12	21
Всього за курсом – 135 год. Кредитів ECTS – 4,5.		30	30	75

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

№	Тема заняття / план
МОДУЛЬ І. РОЗВИТОК ІНСТИТУТІВ ШЛЮБУ І СІМ'Ї У КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА.	
Блок 1. Сім'я як соціально-психологічний феномен	
1.	Тема 1. Соціально-психологічні характеристики сім'ї 1.Проблематика, предмет, об'єкт і завдання психології сімейних відносин. 2.Основні концептуальні підходи у вивченні шлюбно-сімейних відносин. 3.Сім'я і шлюб в історії суспільства 4.Типові моделі сучасної української сім'ї. Характерні риси сучасної української сім'ї. 5.Сучасні дослідження шлюбно-сімейних взаємин (Ю.І.Альошина, В.Н.Дружинін, С.В.Ковальов, О.С.Співаковська, Е.Г.Ейдемільер та ін.).
2.	Тема 2. Емоційний компонент взаємодії подружжя. Формування подружньої пари 1. Феномен кохання та його прояви. Принципи кохання 2. Теорії кохання 3. Пастки кохання 4. Теорії вибору шлюбного партнера 5. Мотиви вступу у шлюб.
3.	Тема 3. Характеристика психологічної сутності шлюбу 1. Тлумачення поняття «шлюб». 2. Стилi шлюбних відносин 3. типологія за емоційною залежністю, стилі шлюбу за Е.Берном 4. Типологія шлюбу за К.Вітакером 5. Альтернативні форми шлюбно-сімейних відносин 6. Готовність особистості до шлюбу та сімейного життя
Блок 2. Динамічні процеси в сім'ї	
4.	Тема 4. Динаміка подружніх відносин. Психологія подружньої сумісності 1. Чинники, які впливають на стабільність шлюбу. 2. Життєвий цикл сім'ї (Р.Норберт, Е Дюраль, Р.Хілл, Є. К. Васильєва, Г.Навайтіс, Е.Г.Сіляєва, К. Вітакер, Е.Г.Ейдемільер). 3. Проблематика перших періодів подружнього життя. 4. Основні підходи у визначенні поняття “сумісність”: функціонально-рольовий; структурний. 5. Теорії сумісності 6. Типи ставлення кожного з партнерів до цінностей іншого. 7. Типологія сімей за характером психологічної й ціннісно-орієнтаційної єдності.
5.	Тема 5. Психологія подружніх конфліктів. Мотивація сімейних конфліктів, особливо небезпечних для сімейної цілісності 1. Позитивні та негативні аспекти спілкування у сім'ї. 2. Сімейний конфлікт, його стадії 3. Причини сімейних конфліктів. 4. Моделі поведінки подружжя у конфліктних ситуаціях. 5. Профілактика подружніх конфліктів.
6.	Тема 6. Нормативні та ненормативні сімейні кризи 1. Поняття про нормативні сімейні кризи. 2. Шість нормативних сімейних криз. 3. Особливості повторних шлюбів.

	4. Сутність ненормативних сімейних криз (зрада, інцест, розлучення, тяжка хвороба, смерть члена сім'ї).
Блок 3. Сім'я і її вплив на формування особистості дитини.	
7	<p>Тема 7. Вплив сім'ї на формування особистості дитини. Типи виховання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Роль сім'ї в соціалізації дитини. 2. Особливості соціалізації дитини в сім'ї. 3. Психологічні механізми соціалізації, за допомогою яких батьки впливають на дітей. Особливості стилів сімейного виховання. 4. Поняття рольової багатofункціональності в сім'ї. 5. Основні патогенні типи виховання. 6. Причини неадекватного батьківського ставлення до дитини. 7. Поняття психологічного здоров'я дитини.
8	<p style="text-align: center;">Тема 8. Материнство й батьківство.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціально-культурний контекст виникнення феномена материнства й батьківства в цілому. 2. Основні напрямки досліджень в області вивчення материнства. Біологізаторські позиції в трактуванні «материнського інстинкту». 3. Соціокультурна динаміка феномена батьківства. 4. Батьківство в сучасній родині. 5. Поняття психічної депривації. 6. Материнська депривація. 7. Форми психічної депривації (емоційна, соціальна, сенсорна депривації) і їхній зв'язок з вихованням дитини поза родиною. 8. Психолого-педагогічна підтримка дітей, що виховуються без родини.
9	<p style="text-align: center;">Тема 9. Психологічна діагностика сім'ї</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мета і завдання психологічної діагностики сім'ї. 2. Методи психологічного вивчення сім'ї. 3. Параметри діагностики подружніх стосунків і відповідні методики. 4. Особливості психологічної діагностики сім'ї з проблемною дитиною. 5. Особливості психологічної діагностики сім'ї на основі індивідуального і системного підходів.
МОДУЛЬ II. СІМЕЙНА ПСИХОТЕРАПІЯ ЯК ГАЛУЗЬ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ	
Блок 4. Процеси розпаду і дестабілізації сімейних відносин та шляхи допомоги	
10	<p>Тема 10. Історія розвитку та основні напрями сімейної психотерапії</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація підходів у сімейній психотерапії 2. Становлення сімейної терапії та сімейного консультування в межах соціології та медицини. 3. Основні етапи розвитку сімейної психотерапії
11	<p>Тема 11. Етапи сімейної психотерапії та їхні особливості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет і завдання сімейної психотерапії. 2. Види сімейної психотерапії. 3. Структура сімейної психотерапії. 4. Програма сімейної психотерапії як моделі розв'язання проблем: виявлення проблеми; з'ясування дій людини, яка переживає кризу; допомога у пошуку шляхів виходу з кризи.
12	<p>Тема 12. Методологічний інструментарій сімейного психотерапевта</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальні фактори ефективності сімейної психотерапії 2. Техніки з використанням фантазії та образів 3. Соціометричні техніки та техніки для роботи зі структурою родини 4. Парадоксальні техніки. 5. Техніки роботи з сімейною історією

	6. Арт-терапевтичні техніки в роботі з сім'єю
13	<p style="text-align: center;">Тема 13. Техніки сімейної психотерапії</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика підходу та базові положення структурної сімейної психотерапії 2. Психологічні особливості деяких сімей (за С. Мінухінім) 3. Особливості сімейної психотерапії у структурному підході 4. Поняття та основні методологічні засади емоційно-фокусованої терапії (ЕФТ). 5. Основні ідеї ЕФТ. 6. Поняття та специфіка прив'язаності.
14	<p style="text-align: center;">Тема 14. Методи сімейної діагностики в психотерапевтичному процесі</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Психодіагностичні методи сімейної діагностики в психотерапевтичному процесі 2. Стандартизовані психологічні методики діагностики сімейних взаємовідносин. 3. Психотерапія клієнтів, які долають кризу середини життя. 4. Особливості психотерапії клієнта з посттравматичним стресовим розладом. 5. Стратегія роботи з подружжям або з одним з членів подружжя в ситуації розлучення.
15	<p style="text-align: center;">Тема 15. Професійні вимоги до сімейного психотерапевта</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особистісні якості кваліфікованого сімейного психотерапевта та його професійна позиція. 2. Морально-етичні принципи професійної етики сімейного психотерапевта. 3. Підтримка професійного рівня ефективного сімейного психотерапевта 4. Участь кризового консультанта в суміжних видах діяльності.

4.2. План групових занять денної форми

№	Тема заняття / план
МОДУЛЬ І. РОЗВИТОК ІНСТИТУТІВ ШЛЮБУ І СІМ'Ї У КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА.	
Блок 1. Сім'я як соціально-психологічний феномен	
1	<p>Тема 1. Соціально-психологічні характеристики сім'ї</p> <p>1.Проблематика, предмет, об'єкт і завдання психології сімейних відносин. 2.Основні концептуальні підходи у вивченні шлюбно-сімейних відносин. 3.Сім'я і шлюб в історії суспільства 4.Типові моделі сучасної української сім'ї. Характерні риси сучасної української сім'ї. 5.Сучасні дослідження шлюбно-сімейних взаємин (Ю.І.Альошина, В.Н.Дружинін, С.В.Ковальов, О.С.Співаковська, Е.Г.Ейдемільер та ін.).</p>
2	<p>Тема 2. Емоційний компонент взаємодії подружжя. Формування подружньої пари</p> <p>1) Феномен кохання та його прояви. Принципи кохання 2) Теорії кохання 3) Пастки кохання 4) Теорії вибору шлюбного партнера 5) Мотиви вступу у шлюб.</p>
3	<p>Тема 3. Характеристика психологічної сутності шлюбу</p> <p>1) Тлумачення поняття «шлюб». 2) Стилi шлюбних відносин 3) типологія за емоційною залежністю, стилі шлюбу за Е.Берном 4) Типологія шлюбу за К.Вітакером 5) Альтернативні форми шлюбно-сімейних відносин 6) Готовність особистості до шлюбу та сімейного життя</p>
Блок 2. Динамічні процеси в сім'ї	
4	<p>Тема 4. Динаміка подружніх відносин. Психологія подружньої сумісності</p> <p>1) Чинники, які впливають на стабільність шлюбу. 2) Життєвий цикл сім'ї (Р.Норберт, Е Дюраль, Р.Хілл, Є. К. Васильєва, Г.Навайтіс, Е.Г.Сіляєва, К. Вітакер, Е.Г.Ейдемільер). 3) Проблематика перших періодів подружнього життя. 4) Основні підходи у визначенні поняття “сумісність”: функціонально-рольовий; структурний. 5) Теорії сумісності 6) Типи ставлення кожного з партнерів до цінностей іншого. 7) Типологія сімей за характером психологічної й ціннісно-орієнтаційної єдності.</p>
5	<p>Тема 5. Психологія подружніх конфліктів. Мотивація сімейних конфліктів, особливо небезпечних для сімейної цілісності</p> <p>1) Позитивні та негативні аспекти спілкування у сім'ї. 2) Сімейний конфлікт, його стадії 3) Причини сімейних конфліктів. 4) Моделі поведінки подружжя у конфліктних ситуаціях. 5) Профілактика подружніх конфліктів.</p>
6	<p>Тема 6. Нормативні та ненормативні сімейні кризи</p> <p>1) Поняття про нормативні сімейні кризи. 2) Шість нормативних сімейних криз. 3) Особливості повторних шлюбів. 4) Сутність ненормативних сімейних криз (зрада, інцест, розлучення, тяжка хвороба, смерть члена сім'ї).</p>

Блок 3. Сім'я і її вплив на формування особистості дитини.	
7	<p>Тема 7. Вплив сім'ї на формування особистості дитини. Типи виховання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Роль сім'ї в соціалізації дитини. 2) Особливості соціалізації дитини в сім'ї. 3) Психологічні механізми соціалізації, за допомогою яких батьки впливають на дітей. Особливості стилів сімейного виховання. 4) Поняття рольової багатofункціональності в сім'ї. 5) Основні патогенні типи виховання. 6) Причини неадекватного батьківського ставлення до дитини. 7) Поняття психологічного здоров'я дитини.
8	<p>Тема 8. Материнство й батьківство.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Соціально-культурний контекст виникнення феномена материнства й батьківства в цілому. 2) Основні напрямки досліджень в області вивчення материнства. Біологізаторські позиції в трактуванні «материнського інстинкту». 3) Соціокультурна динаміка феномена батьківства. 4) Батьківство в сучасній родині. 5) Поняття психічної депривації. 6) Материнська депривація. 7) Форми психічної депривації (емоційна, соціальна, сенсорна депривації) і їхній зв'язок з вихованням дитини поза родиною. 8) Психолого-педагогічна підтримка дітей, що виховуються без родини.
9	<p>Тема 9. Психологічна діагностика сім'ї</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Мета і завдання психологічної діагностики сім'ї. 7. Методи психологічного вивчення сім'ї. 8. Параметри діагностики подружніх стосунків і відповідні методики. 9. Особливості психологічної діагностики сім'ї з проблемною дитиною. 10. Особливості психологічної діагностики сім'ї на основі індивідуального і системного підходів.
МОДУЛЬ II. СІМЕЙНА ПСИХОТЕРАПІЯ ЯК ГАЛУЗЬ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ	
Блок 4. Процеси розпаду і дестабілізації сімейних відносин та шляхи допомоги	
10	<p>Тема 10. Історія розвитку та основні напрями сімейної психотерапії</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація підходів у сімейній психотерапії 2. Становлення сімейної терапії та сімейного консультування в межах соціології та медицини. 3. Основні етапи розвитку сімейної психотерапії
11	<p>Тема 11. Етапи сімейної психотерапії та їхні особливості</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Предмет і завдання сімейної психотерапії. 6. Види сімейної психотерапії. 7. Структура сімейної психотерапії. 8. Програма сімейної психотерапії як моделі розв'язання проблем: виявлення проблеми; з'ясування дій людини, яка переживає кризу; допомога у пошуку шляхів виходу з кризи.
12	<p>Тема 12. Методологічний інструментарій сімейного психотерапевта</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. Загальні фактори ефективності сімейної психотерапії 8. Техніки з використанням фантазії та образів 9. Соціометричні техніки та техніки для роботи зі структурою родини 10. Парадоксальні техніки. 11. Техніки роботи з сімейною історією 12. Арт-терапевтичні техніки в роботі з сім'єю
13	<p>Тема 13. Техніки сімейної психотерапії</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Характеристика підходу та базові положення структурної сімейної

	<p>психотерапії</p> <ol style="list-style-type: none"> 2) Психологічні особливості деяких сімей (за С. Мінухіним) 3) Особливості сімейної психотерапії у структурному підході 4) Поняття та основні методологічні засади емоційно-фокусованої терапії (ЕФТ). 5) Основні ідеї ЕФТ. 6) Поняття та специфіка прив'язаності.
14	<p>Тема 14. Методи сімейної діагностики в психотерапевтичному процесі</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Психодіагностичні методи сімейної діагностики в психотерапевтичному процесі 2) Стандартизовані психологічні методики діагностики сімейних взаємовідносин. 3) Психотерапія клієнтів, які долають кризу середини життя. 4) Особливості психотерапії клієнта з посттравматичним стресовим розладом. 5) Стратегія роботи з подружжям або з одним з членів подружжя в ситуації розлучення.
15	<p>Тема 15. Професійні вимоги до сімейного психотерапевта</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особистісні якості кваліфікованого сімейного психотерапевта та його професійна позиція. 2. Морально-етичні принципи професійної етики сімейного психотерапевта. 3. Підтримка професійного рівня ефективного сімейного психотерапевта 4. Участь кризового консультанта в суміжних видах діяльності.

4.3. Завдання для самостійної роботи

1. Підготовка до групових занять.
2. Кейс-метод (аналіз ситуацій із сімейної психології та психотерапії)
3. Підготовка до написання контрольних робіт.
4. Підготовка до проведення дискусій та рольових ігор.
5. Підготовка до написання есе.

1. Підготовка до групових занять. На групових заняттях викладач оцінює підготовлені здобувачами вищої освіти виступи, активність на занятті (відповіді на запитання, наведення прикладів з досвіду та обробленої літератури), вміння формулювати та відстоювати свої думки. Робота на груповому занятті оцінюється за наступними показниками:

а) за наявність лекційного зошиту, наявність та якість відпрацювання в ньому конспектів за всіма заняттями змістового модулю;

б) за підготовлену усну доповідь нараховується;

в) за надання правильної усної (письмової) відповіді на поставлене запитання під час заняття, за доповнення.

2. Кейс-метод (аналіз ситуацій із сімейної психології та психотерапії). Є одним із напрямків засвоєння змісту теми через розбір і аналіз ситуацій із сімейної психології та психотерапії. Такий вид роботи сприяє засвоєнню основних методів взаємодії з клієнтом, оптимальному добору методів, технік і вправ для налагодження сімейних взаєностосунків. Доцільно це робити під час або після вивчення змісту теми. Таким чином студент досліджує ситуацію, розбирається в сутності проблеми, пропонує конкретні рішення із множини ймовірних. Запам'ятовувати слід саме їх і використовувати як «віхи» – орієнтири. Використання кейс-методу наближає навчання до життя, наповнює майбутнього психотерапевта теоретичним і практичним досвідом.

Приклад кейс-методу.

Прочитайте уривок стенограми зустрічі пацієнтки з психологом.

«Я нічого не відчуваю, крім болі... Я не сплю ночами. Проте не хочу ніяких ліків, бо я не хвора. Я ненавиджу себе у цій ситуації: я не хвора, але нічого не хочу й не можу робити. Я нічого не відчуваю, крім злості. Іноді мені здається, що я захилююсь в ній. Я ненавиджу себе, я ненавиджу Діму. Як він міг мене залишити? Як він міг залишити синів, яким так потрібен. Діма був чуйним, ніжним, у нього було багато друзів, він всім допомагав. Це дуже несправедливо, що доля забрала його в мене. Мені страшно про це говорити, але я починаю ненавидіти чоловіків своїх подруг. Це несправедливо: вони живуть, а Діми немає...»

Клієнт – Марина С., 54 роки, вдова, має двох синів – Олега, 24 р., Аркадія, 18 р. Звернулась по допомогу до психолога у зв'язку з переживанням втрати чоловіка. Чоловік – Дмитро, 56 років, помер 2 місяці тому від серцевого нападу.

-Визначте, на якій стадії переживання втрати знаходиться Марина? Обґрунтуйте відповідь.

-Рекомендовані заходи щодо психологічного супроводу жінки.

3. Підготовка до написання контрольних робіт. Написання контрольної роботи є одним із засобів оцінки знань студентів. Контрольні роботи проводяться відповідно до завершення вивчення модулю дисципліни. Всього робочою програмою передбачено 2 контрольні роботи, кожна з яких має декілька варіантів завдань. Студенти отримують питання відповідно до варіанту і мають 1 год. 20 хв. на розв'язання завдань. Кожне питання у білеті має свою бальну оцінку. В залежності від того, скільки питань розв'язав здобувач вищої освіти, таку бальну оцінку він отримує.

4. Підготовка до проведення дискусій та рольових ігор. Відповідно до теми заняття проводиться дискусія/рольова гра (моделювання ситуації або акваріум) на проблемну тему. При підготовці до даного заходу студенти повинні враховувати наступне:

- вести свою лінію цілеспрямовано, конкретно, за допомогою різкої аргументації і контраргументації;
- не тільки переконувати, але й відмовлятися від власних помилкових суджень, поважати точку зору інших людей;
- дотримуватись правил поведінки відповідно своєї ролі, не відходити від рольових установок на власні.

Теми для дискусій та рольових ігор:

- 1) Дитина просить батьків купити нову іграшку. Якою буде реакція батьків із усвідомленою та девіантною батьківською позицією?
- 2) Катерина Л., 37 років, звернулась до психолога у зв'язку з конфліктними стосунками з чоловіком.

Із розмови з Катериною стало відомо, що вона одружена 20 років. Чоловік – Микола Л., 42 роки. Конфлікти з чоловіком виникали упродовж усього спільного життя. Зі слів Катерини, чоловік не дозволяє їй самостійно купувати одяг, увесь час контролює її витрати. Крім того, Микола завжди невдоволений її зовнішнім виглядом. У побуті завжди дорікає за будь-які дрібниці, інколи навіть може вдарити. Проте, після того як Катерина не витримує й відкрито конфліктує з чоловіком, ситуація налагоджується і Микола стає чуйним і люблячим.

До психолога Микола категорично не хоче звертатись, мотивуючи це тим, що він усім задоволений.

-Який вид насильства спостерігається в сім'ї?

- Визначте, основні напрями психологічної допомоги Катерині.

5. Підготовка до написання есе. Студентам необхідно написати есе на обрану тему:

Ваша близька подруга, дізнавшись про завершення Вами навчання і здобуття психологічного фаху, просить про консультацію для себе і свого чоловіка, через сімейну кризу, яку вони проживають. Якою буде Ваша реакція? Обґрунтуйте свою позицію.

Викласти отриманий матеріал у формі есе, із власними думками та роздумами. Написання есе дозволяє студенту навчитися чітко і грамотно формулювати думки, структурувати інформацію, використовувати основні поняття, виділяти причинно-наслідкові зв'язки, ілюструвати досвід відповідними прикладами, аргументувати свої висновки.

Структура есе визначається пропонованими до нього вимогами:

- думки автора есе з проблеми викладаються у формі коротких тез;
- думка повинна бути підкріплена доказами, тому за тезою слідує аргументи.

При написанні есе важливо також враховувати наступні моменти:

1. Вступ і висновок повинні зосередити увагу на проблемі (у вступі вона ставиться, у висновку — резюмується думка автора).
2. Необхідними є виділення абзаців, червоних рядків, встановлення логічного зв'язку між абзацами (так досягається цілісність роботи).
3. Стиль викладу: есе властиві емоційність, експресивність, художність.

4.4. Забезпечення освітнього процесу (інструменти, обладнання, програмне забезпечення)

Освітній процес повністю забезпечується «Сімейна психологія та психотерапія».

I. Технічні засоби навчання:

- 1) ноутбук;
- 2) проектор;
- 3) інтерактивна дошка.

II. Програмне забезпечення: Power Point, Microsoft Excel, Microsoft Word, платформа дистанційного навчання Moodle.

5. Поточний контроль

5.1. Питання до контрольної роботи № 1.

1. Охарактеризуйте сутність понять «сім'я» і «шлюб» у психології.
2. Визначте кризове сімейне консультування як різновид соціально-психологічної допомоги.
3. Розкрийте поняття про нормативні та ненормативні сімейні кризи.
4. Назвіть та охарактеризуйте проблеми сучасної молоді української сім'ї.
5. Надайте характеристику методів вивчення сімейних взаємостосунків.
6. Перерахуйте етапи та умови кризового сімейного консультування.
7. Розкрийте етичні аспекти у роботі психолога з сім'єю, яка перебуває в кризовому стані.
8. Визначте та охарактеризуйте поняття кризової інтервенції.
9. У чому проявляються позитивні і негативні особливості взаємозв'язку подружніх взаємовідносин та особистісного розвитку.
10. Визначте специфіку роботи с нуклеарною сім'єю.
11. Визначте та охарактеризуйте труднощі консультування батьків з питань вікових криз дітей.
12. Розкрийте особливості консультування сім'ї, де є проблема співзалежної поведінки подружжя.
13. Надайте характеристику кризового консультування в період розлучення.
14. Визначте специфіку психологічної допомоги сім'ї, в якій виховується дитина з особливими потребами.
15. Визначте особливості кризи середини життя та психологічної допомоги чоловікам і жінкам.
16. Визначте та охарактеризуйте системний підхід Вірджинії Сатир щодо опису сім'ї.
17. Охарактеризуйте структурний підхід Сальвадора Мінухіна.
18. Визначте та охарактеризуйте системний підхід Мюррея Боуена.
19. Розтлумачте сутність поняття «подружжя невірність».
20. Визначте психологічні особливості налагодження комунікаційного процесу в сім'ї.

Приклад варіанту

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Другий (магістерський) рівень вищої освіти

Галузь знань: 05 – Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність - 053 «Психологія»

Навчальна дисципліна – **СІМЕЙНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХОТЕРАПІЯ**

Контрольна робота № 1.

Варіант № 1.

1. Визначте та охарактеризуйте системний підхід Мюррея Боуена (1 б.)
2. Розкрийте особливості консультування сім'ї, де є проблема співзалежної поведінки подружжя (1 б.).
3. Визначте та охарактеризуйте поняття кризової інтервенції (2 б.).

5.6. Питання до контрольної роботи № 2.

1. Визначте мету і завдання сімейного консультування.
2. Схарактеризуйте принципи сімейного консультування.
3. Розкрийте основні положення психоаналітичної моделі консультування.
4. Дайте визначення поняттю «Системна сімейна терапія».
5. Охарактеризуйте трансакційну модель консультування Е. Берна.
6. Назвіть та охарактеризуйте проєктивні техніки сімейного консультування.
7. Охарактеризуйте проблеми гіперактивних дітей.
8. Визначте психологічні особливості тривожності та страхів у дітей дошкільного віку.
9. Охарактеризуйте практику консультування батьків з дітьми підліткового віку.
10. Практика консультування з приводу насилля в сім'ї.
11. Консультування сім'ї, що очікує дитину.
12. Назвіть вимоги до особистісних якостей консультанта.
13. У чому полягає специфіка першого прийому в психолога.
14. Розкрийте види опору консультуванню й практику його подолання.
15. Особливості використання арт-терапевтичних методик у роботі з сім'ями.

Приклад варіанту

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Другий (магістерський) рівень вищої освіти

Галузь знань: 05 – Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність - 053 «Психологія»

Навчальна дисципліна – **СІМЕЙНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХОТЕРАПІЯ**

Контрольна робота № 2.

Варіант № 1.

1. Дайте визначення поняттю «Системна сімейна терапія» (1 б).
2. Розкрийте види опору консультуванню й практику його подолання (1 б).
3. Практика консультування з приводу насилля в сім'ї (2 б).

6. Підсумковий контроль (іспит)

Питання до іспиту:

1. Історична модель української традиційної сім'ї.
2. Умови створення психологічного здоров'я сім'ї.
3. Соціально-психологічний клімат сім'ї.
4. Особливості планування і організації роботи психологічної служби з сучасною сім'єю.
5. Соціальний розвиток особистості в сучасних умовах функціонування сім'ї.
6. Психологічні передумови та фактори стабільності сім'ї.
7. Сімейні проблеми на різних етапах життя.

8. Соціально-психологічна сутність сім'ї.
9. Особливості планування та організації роботи психологічної служби з сучасною сім'єю.
10. Актуальність проблеми готовності молоді до вступу в шлюб.
11. Особливості дошлюбних уявлень молоді.
12. Моральні основи міжособистісних стосунків юнаків і дівчат.
13. Підготовка молоді до сімейного життя.
14. Фактори ризику при вступі в шлюб.
15. Схарактеризуйте розвиток стосунків у дошлюбній парі.
16. Психологічні умови оптимізації взаємостосунків у передшлюбний період.
17. Психологія емоційних стосунків як основа сімейного життя.
18. Тлумачення поняття «психологічне здоров'я сім'ї».
19. Структура психологічного здоров'я сім'ї (за В.Торохтієм).
20. Чинники сімейного походження, які негативно впливають на психічний та фізичний стан здоров'я людини (Е. Ейдеміллер, В. Юстіцкіс).
21. Готовність до вступу у шлюб, її основні компоненти.
22. Фізична і фізіологічна готовність до вступу у шлюб.
23. Соціальна готовність до вступу у шлюб.
24. Етико-психологічна готовність до вступу у шлюб.
25. Роль національних традицій в сімейних стосунках.
26. Психологічні критерії любові.
27. Любов як вище людське почуття.
28. Любов в концепції Е. Фромма.
29. Роль та місце жінки в сучасній українській сім'ї
30. Рольовий конфлікт працюючої жінки.
31. Психологічні проблеми домогосподарок.
32. Міфи про сім'ю та сімейні ролі.
33. Проблеми сучасної молоді української сім'ї.
34. Роль і значення сімейних функцій та їх психологічний аналіз.
35. Психологічна допомога при ненормативних сімейних кризах.
36. Історична та соціокультурна специфіка батьківства. Моделі стосунків батька та дитини на різних етапах розвитку суспільства.
37. Специфіка сучасного батьківства в контексті проблеми розвитку особистості.
38. Структура та функції батьківства.
39. Батьківство як соціальна роль.
40. Становлення дитячої особистості у сімейних взаєминах.
41. Формування у молоді уявлень про сім'ю як необхідний етап підготовки до шлюбу.
42. Вкажіть основні відмінності між психотерапією та психологічним консультуванням.
43. Окресліть зв'язок психотерапії та психокорекції.
44. Розкрийте показання та протипоказання до здійснення психотерапії.

45. Охарактеризуйте вікові та гендерні особливості проведення психотерапії.
46. Визначте типологію клієнтів психолога-психотерапевта.
47. Становлення сімейної системної психотерапії.
48. Алгоритм психодіагностичного обстеження сім'ї.
49. Умови і техніки проведення соціально-психологічних досліджень сім'ї.
50. Соціально-психологічне вивчення сім'ї в сучасних умовах.
51. Практика психологічної корекції подружнього життя неблагополучних сімей.
52. Індивідуальний підхід до вивчення сім'ї.
53. Системний підхід до вивчення сім'ї.
54. Діагностика готовності до сімейного життя.
55. Сім'я з дитиною як об'єкт психологічної діагностики.
56. Дошлюбне та передшлюбне психологічне консультування.
57. Індивідуальне психологічне консультування з сімейної проблематики.
58. Сімейне консультування.
59. Консультування подружньої пари.
60. Сімейний консультант: особистість і діяльність.
61. Зарубіжні школи сімейної психотерапії.
62. Вітчизняні підходи до сімейної психотерапії.
63. Психологічна допомога сім'ї з дитиною-інвалідом
64. Клієнтські історії та їхній вплив на розвиток сімейної психотерапії.
65. Охарактеризуйте опис клієнтських історій у практиці М. Еріксона.
66. Визначте особливості структурної сімейної терапії.
67. Розкрийте опис клієнтських історій у практиці С. Мінухіна.
68. Терапія, заснована на переживаннях (К. Вітакер, В. Сатір).
69. Трансгенераційна сімейна психотерапія.
70. Поняття генограми та специфіка роботи терапевта з генограмою.
71. Емоційно-фокусована сімейна психотерапія.
72. Особливості організації психотерапевтичного процесу.
73. Індивідуальна та групова психотерапія в роботі сімейного психолога.
74. Психотерапія безумовного прийняття партнера.
75. Особливості проведення подружньої психотерапії.
76. Напрямки подружньої психотерапії сексуальних дисгармоній.
77. Техніки емоційно-фокусованої сімейної психотерапії (відображення, підтвердження емпатійне припущення).
78. Поняття «мораль», «кодекс честі», «обов'язок» та їх дотичність до професійної етики сімейного психотерапевта.
79. Характеристика розділів етичного кодексу сімейного психотерапевта: конфіденційність.
80. Етичні ризики у психологічних експериментах.
81. Етичні принципи надання психологічної допомоги сім'ям та її членам.
82. Етика спілкування сімейного психотерапевта в роботі з подружжям.
83. Етичні особливості роботи психотерапевта з дітьми та підлітками.

- 84.Робота з людьми в екстремальних ситуаціях і станах: моральні ризики та проблеми.
- 85.Етичні засади взаємодії сімейного психотерапевта з залежними та співзалежними членами сім'ї.
- 86.Професійна деформація в роботі сімейного психотерапевта.
- 87.Етичні труднощі та проблеми сімейного психотерапевта-початківця.
- 88.Визначте мету і завдання сімейної психотерапії.
- 89.Схарактеризуйте принципи сімейної психотерапії.
- 90.Розкрийте основні положення психоаналітичної моделі психотерапії.
- 91.Дайте визначення поняттю «Системна сімейна терапія».
- 92.Охарактеризуйте трансакційну модель консультування Е. Берна.
- 93.Назвіть та охарактеризуйте проєктивні техніки сімейної психотерапії.
- 94.Охарактеризуйте проблеми гіперактивних дітей та особливості психотерапії.
- 95.Визначте психологічні особливості тривожності та страхів у дітей дошкільного віку та методи психотерапії.
- 96.Охарактеризуйте практику сімейної психотерапії батьків з дітьми підліткового віку.
- 97.Практика сімейної психотерапії з приводу насилля в сім'ї.
- 98.Проблема сім'ї, що очікує дитину і можливі способи сімейної психотерапії.
- 99.Назвіть вимоги до особистісних якостей сімейного психотерапевта.
100. У чому полягає специфіка першого прийому в сімейного психотерапевта.

Приклад іспитового білету

Чорноморський національний університет ім. Петра Могили

Другий (магістерський) рівень вищої освіти

Галузь знань: 05 – Соціально-поведінкові науки

Спеціальність: 053 «Психологія»

Навчальна дисципліна – **СІМЕЙНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХОТЕРАПІЯ**

ІСПИТОВИЙ БІЛЕТ №1

1. Поняття «мораль», «кодекс честі», «обов'язок» та їх дотичність до професійної етики сімейного психотерапевта (10 балів).
2. Специфіка сучасного батьківства в контексті проблеми розвитку особистості (10 балів).
3. Фактори ризику при вступі в шлюб (10 балів).
4. Соціально-психологічне вивчення сім'ї в сучасних умовах (10 балів).

Затверджено на засіданні кафедри психології (протокол № 1 від «28» серпня 2023 року)

Завідувач кафедри, професор

Лисенкова І.П.

Упорядник, в.о.доцента

Дрозд О.В.

7. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Денна форма навчання:

Форма контролю	Максимальна оцінка одиниці	Кількість заходів	Сума балів
9 семестр			
Відповіді на групових заняттях	2	15	30
Кейс-метод (аналіз ситуацій із сімейної психології та психотерапії)	3	3	9
Участь у дискусіях та рольових іграх	3	3	9
Написання есе	4	1	4
Написання контрольних робіт	4	2	8
Загальна кількість балів			60
Іспит у 9 семестрі			40
Всього			100

Пояснення до умов визначення рейтингу

Денна форма

Критерії оцінювання навчальних досягнень	Бали
1. Бали за відповіді на групових заняттях	
Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.	2
Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.	1,5
Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.	1
Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.	0,5
2. Бали за Кейс-метод (аналіз ситуацій із сімейної психології та психотерапії)	
Студент доволі глибоко і різнобічно аналізує ситуації, оперуючи навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань лекції, використовуючи при цьому обов'язкову літературу і життєвий досвід	3
студент не достатньо повно володіє навчальним матеріалом, не досить обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань лекції, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, але не глибоко, а поверхнево аналізує ситуацію	2
Студент достатньо не повно володіє навчальним матеріалом, не обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань лекції, не використовується при цьому обов'язкова література, щодо аналізу, то він практично відсутній	1
Студента не повно володіє навчальним матеріалом, не обґрунтовано його викладає, в основному не розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань лекції, не використовується при цьому обов'язкова література. Ситуація залишається не розібраною	0,5
3. Участь у дискусіях та рольових іграх	
Повнота відповіді, здатність критичного аналізу теоретичного матеріалу, вміння наводити аргументи та робити висновки.	3
Відповідь повна, аргументи слабкі, замало посилань на джерела, вдале застосування теоретичних знань у вирішенні практичних питань.	2
Відповідь не повна, не містить аргументів, неправильно застосування теоретичних знань у вирішенні практичних питань.	1

4. Бали за написання есе (сумарна кількість 4 бали)	
Якісно проведене опитування у заданому обсязі	1
Дотримання структури та об'єму тексту	1
Обґрунтування (аргументування) та аналіз тез	1
Робота відзначається творчим характером подачі матеріалу	1

5. Бали за написання контрольних робіт	
Бальна оцінка, відображена на кожному питанні варіанту контрольної	
Повнота відповіді, здатність критичного аналізу теоретичного матеріалу, вміння наводити аргументи та робити висновки.	максимальний бал за питання
Відповідь не повна, не містить аргументів, неправильне застосування теоретичних знань у вирішенні практичних питань.	Зниження оцінки

Оцінювання знань студента під час заліку чи екзамену здійснюється за 100-бальною шкалою, прийнятою у ЧНУ імені Петра Могили.

Оцінка **«Відмінно» - 90-100 балів** ставиться за умов, якщо студент дав лаконічні і ґрунтовні відповіді на всі запропоновані йому питання. Відповідь свідчить, що студент вільно володіє всім матеріалом курсу, передбаченим робочою програмою, при тому, він має не розрізненні знання окремих тем курсу, а володіє ним комплексно. Студент уміє аргументувати свою відповідь, навести необхідні докази, приклади; аналізувати запропоновані ситуації, посилаючись на джерела інформації. Студент розуміє значимість відповідних знань для особистого життя та для майбутньої професійної діяльності, підтверджуючи це конкретними прикладами.

Найвища оцінка ставиться також за вміння наводити протилежні підходи до оцінки тих чи інших феноменів, співставлення різних наукових позицій, уміння вести полеміку з дослідниками. Під час відповіді студент має продемонструвати не репродуктивну, а творчу розумову діяльність.

Оцінка **«Добре» - 75-89 балів** ставиться за умов, якщо студент викладає відповідь на кожне питання логічно, розкриваючи основний зміст. Разом з тим, відповіді не вистачає ґрунтовності, всебічності, деякі важливі нюанси пропущені. При доборі та наведенні фактів та прикладів студент припускається незначних помилок. У той же час, студент не розуміє актуальності висвітлюваних питань. У висловлюванні власної думки зустрічаються певні неточності. Висновки не носять повного та логічного підсумку.

Оцінка **«Задовільно» - 60-74 балів** виставляється студенту в разі, якщо він не повністю розкрив питання, або не відповів на деякі з них, що свідчить про відсутність повного комплексного засвоєння матеріалів курсу (знає лише певні теми). Відсутня ґрунтовність у розгляді питань, порушується логіка викладу питання. Студент не вміє аналізувати матеріал, не розуміє актуальність проблеми в умовах сучасності. Аргументація відповіді слабка, вибіркова, мають місце суттєві помилки у використанні фактичного матеріалу. Висновки не відбивають суті питання, або відсутні.

Оцінка **«Незадовільно» - 21-60 балів** виставляється студенту в разі, коли кожне з питань висвітлено поверхнево, або не висвітленими залишаються

більшість питань. В процесі висвітлення питань допущені значні помилки, студент не знає, або плутає фактичний матеріал, не здатний аналізувати основні проблеми, не демонструє творчої розумової діяльності. Власна думка і висновки відсутні.

8. Рекомендовані джерела інформації

8.1. Основні:

1. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї: Курс лекцій. К. МАУП, 2018. 96 с.
2. Кучманіч І. М. Усвідомлене батьківство : навчально-методичний посібник. Миколаїв. 2018. 195 с.
3. Психологія сімейних взаємин: навч. посіб. За заг. ред. М. С. Корольчука. Київ. Ніка Центр, 2020. 296 с.
4. Психологія сім'ї: навч. Посібник. за заг. ред. В. М. Поліщука. [2-е вид.]. Суми: ВТД «Університетська книга», 2018. 282 с.
5. Седих К. В. Психологія сім'ї : навч. посіб. Київ, ВЦ «Академія», 2019. 192 с.
6. Столярчук О. А. Психологія сучасної сім'ї : навч. посіб., Київ, 2019. 136 с.
7. Ушакова І. Психології сім'ї: конспект лекцій. Х.: НУЦЗУ, 2019. 90 с.

8.2. Додаткові:

1. Бріш К. Г. Розлади прив'язаності: від теорії до терапії: посібник, 2018. 314 с.
2. Мушкевич М. І., Чагарна С. Є. Основи психотерапії. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 420 с.
3. Особливості стосунків «психотерапевт – клієнт» у сучасному соціокультурному середовищі: монографія за ред. З. Г. Кісарчук. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2019. 225 с.
4. Практична психосоматика : діагностичні шкали. Навчальний посібник за ред.. О. С. Чабана, О. О. Хаустової. Київ : Видавничий дім Медкнига, 2021. 200 с.
5. Яцина О. Ф. Основи психотерапії : практикум. Навчально-методичний посібник. Ужгород, 2021. 80 с.

8.3. Інформаційні ресурси

1. <http://psy.piter.com/library/>
2. <http://psy.rin/article/>
3. www.psych.uw.edu.p
4. www.psychologia
5. www.Uaua.info
6. www.mirsemji.com.ua
7. www.roditeli.ua